



# Avaluació de l'Accessibilitat en els Parcs Públics de la Ciutat de València

Fco. Javier Martinez Cortijo  
Bernardo Pajares Moreno



EDITORIAL  
UNIVERSITAT POLITÈCNICA DE VALÈNCIA

# **Avaluació de l'accessibilitat en els parcs públics de la ciutat de València**

**Francisco Javier Martínez Cortijo  
Bernardo Pajares Moreno**

**EDITORIAL  
UNIVERSITAT POLITÈCNICA DE VALÈNCIA**

Primera edició, 2014 (versió impresa)  
Primera edició, 2014 (versió electrònica)

© Francisco Javier Martínez Cortijo  
Bernardo Pajares Moreno

© de la present edició: Editorial Universitat Politècnica de València  
*distribució:* Telf.: 963 877 012 / [www.lalibreria.upv.es](http://www.lalibreria.upv.es) / Ref.: 6200\_01\_01\_01

ISBN: 978-84-9048-299-5 (versió impresa)  
ISBN: 978-84-9048-300-8 (versió electrònica)

Queda prohibida la reproducció, distribució, comercialització, transformació i, en general, qualsevol altra forma d'explotació, per qualsevol procediment, de tot o part dels continguts d'aquesta obra sense l'autorització expressa i per escrit dels autors.

## 1. INTRODUCCIÓ

1.1. Plantejament general .....	003
1.2. Accessibilitat .....	003
1.3. Diverses tipologies de jardí .....	005

## 2. METODOLOGIA

2.1. Disposició de la metodologia .....	007
2.2. Recopilació d'informació .....	008
2.3. Valoració de necessitats de les persones amb mobilitat reduïda .....	009
2.3.1. Persones amb discapacitat física .....	009
2.3.2. Persones amb discapacitat sensorial .....	009
2.3.3. Persones amb discapacitat psíquica o mental .....	010
2.4. Característiques específiques pel que fa a l'accessibilitat dels parcs .....	010
4.5. Normativa i legislació .....	011

## 3. AVALUACIÓ. Jardí del Túria .....

013

## 4. AVALUACIÓ. Jardí de Polifil .....

025

## 5. AVALUACIÓ. Parc de l'Oest .....

033

## 6. AVALUACIÓ. Jardins del Reial o Vivers .....

043

## 7. AVALUACIÓ. Jardí d'Aiora .....

055

## 8. AVALUACIÓ. Parc de Capçalera .....

063

## 9. AVALUACIÓ. Parc de la Rambleta .....

071

## 10. AVALUACIÓ. Parc de Marxalenes .....

079

## 11. AVALUACIÓ. Parc d'Orriols .....

087

## 12. AVALUACIÓ. Parc de Benicalap .....

095

## 13. RESULTATS I CONSIDERACIONS GENERALS DELS PARCS DE LA CIUTAT DE VALÈNCIA

13.1. Resultats. Aportacions a les ordenances municipals .....	103
13.2. Disseny tècnic de solucions .....	105

## 14. CONCLUSIONS .....

107

## 15. BIBLIOGRAFIA .....

111





## 1.1. Plantejament general

La idea que s'ha tingut en compte a l'hora de plantejar el treball és oferir a l'usuari discapacitat una igualtat d'oportunitats efectiva, la qual cosa inclou la llibertat de moviment i gaudi en tots els àmbits urbanístics, inclosos els parcs i la resta de zones verdes.

Segons l'INE (Institut Nacional d'Estadística), en l'enquesta de discapacitat, autonomia personal i situacions de dependència (EDAT) de l'any 2008, en l'actualitat hi ha a la Comunitat Valenciana un 9,92% de persones amb diferents tipus i graus de discapacitat. Sovint, en el dia a dia, aquestes persones tenen dificultats per a moure's en el seu entorn urbà: rastells massa alts, poques places d'aparcament, obstacles que envaeixen els passos de vianants, rampes amb pendents excessius, paviments fets malbé, escales, etc., suposen grans obstacles que dificulten no sols les activitats de les persones amb algun tipus de discapacitat, sinó les de tots els usuaris. Entre aquestes activitats hi ha la de l'oci. Gaudir dels parcs i jardins, practicar algun tipus d'esport o passejar en aquestes àrees suposa un impediment que converteix en un problema el que hauria de ser una activitat lúdica. A pesar d'això, s'han fet pocs estudis sobre parcs i jardins de la ciutat de València seguint un mateix criteri d'anàlisi.

## 1.2. Accessibilitat

Com assenyala l'article 1 de la Declaració Universal dels Drets Humans, «Tots els éssers humans són lliures i iguals en dignitat i drets», i la Constitució Espanyola de 1978 en els articles 9.2, 14 i 49 confia a tots els poders públics la creació de condicions per a la llibertat i la igualtat de les persones. La millora de la qualitat de vida de tota la població i en especial la de les persones que es troben en una situació de limitació respecte al medi ha de ser un dels objectius prioritaris.

En aquest sentit, ja la Llei 13/1982, d'integració social dels minusvàlids, va assenyalar que les administracions públiques aprovarien les normes urbanístiques i arquitectòniques bàsiques que havien de contenir les condicions a què han d'ajustar-se els projectes.

La Comunitat Valenciana, d'acord amb les previsions de l'article 148 de la Constitució va assumir, en virtut de l'Estatut d'Autonomia, aprovat per la Llei orgànica 5/1982, la competència exclusiva, entre altres, en matèria d'assistència social, ordenació del territori, urbanisme i habitatge, etc. Per això, tota la ciutadania, sense discriminació possible, té dret a gaudir, en condicions d'igualtat, no sols dels espais urbans, sinó de les àrees de relació social i cultural.

Perquè aquests drets constitucionals es feren efectius i s'assegurara la igualtat de tots, les Corts Valencianes van

# 1. INTRODUCCIÓ

---

aprovar la Llei 1/1998, de 5 de maig, d'accessibilitat i supressió de barreres arquitectòniques, urbanístiques i de la comunicació. Una normativa legal que tenia com a fi assegurar en les diferents edificacions una accessibilitat total al col·lectiu de discapacitats per a facilitar-los en la mesura que siga possible la seua quotidianitat.

No obstant això, a pesar de la normativa legal vigent, als parcs i jardins de la ciutat de València se n'observen repetits incompliments. Amb aquest projecte, titulat ***Avaluació de l'accessibilitat als parcs públics de la ciutat de València***, es pretén alertar d'aquestes mancances mitjançant l'anàlisi de l'estat actual d'alguns d'aquests espais.

Per a comprendre bé el treball, és necessari definir amb claredat quins són els nivells d'accessibilitat segons la Llei 1/1998, de 5 de maig, de la Generalitat Valenciana, d'accessibilitat i supressió de barreres arquitectòniques, urbanístiques i de la comunicació.

Segons l'article 4 de la llei, es qualifiquen els espais, les instal·lacions, les edificacions i els serveis pel que fa al nivell d'accessibilitat en:

**1. Nivell adaptat.** Un espai, instal·lació, edificació o servei es considera adaptat si s'ajusta als requisits funcionals i dimensionals que en garanteixen la utilització autònoma i còmoda per part de les persones amb discapacitat.

**2. Nivell practicable.** Quan per les característiques que té, encara sense ajustar-se a tots els requisits que el fan adaptat, permet la utilització autònoma per part de persones amb discapacitat.

**3. Nivell convertible.** Quan mitjançant modificacions, que no n'afecten la configuració essencial, puga transformar-se, com a mínim, en practicable.



## 1.3. Diverses tipologies de jardins

Com a condició prèvia al desenvolupament del treball, convé tenir present què es considera parc i jardí urbà i, el que és més important, què és un parc accessible. Per a fer-ho, de totes les definicions que hi ha, les més apropiades són les del Manual de parcs accessibles de la Comunitat Valenciana que aclareix els conceptes de la manera següent: els parcs i jardins urbans són «espais verds, oberts, destinats a l'esbarjo i ús públic, delimitats per elements continus i ubicats en una ciutat» i un parc accessible és «espai el disseny i manteniment del qual permet ser utilitzat de manera segura i autònoma per totes la persones». Aquestes són, per tant, les definicions que tindrem presents al llarg del nostre estudi.

Com a complement de la definició de parc i jardí, cal fer un recordatori històric breu d'aquests espais a la ciutat de València. Cada una de les cultures que van habitar aquesta urbs s'hi troben reflectides. Per exemple, la presència dels àrabs durant segles a la part est de la península Ibèrica va proporcionar a aquesta zona una idiosincràsia inconfusible, que va dotar les ciutats de gran quantitat de jardins i vergers en els quals l'aigua és present constantment com a protagonista. L'exemple més bo d'aquest esdevenir a la nostra ciutat és la gran quantitat de carrers i avingudes que tenen zones enjardinades o arbres. Es podria dir que València és un autèntic oasi, mescla entre ciutat i jardí. Anteriorment, ja en els temps dels romans es va concebre la ciutat com a emplaçament per

al descans, la qual cosa va motivar que s'hi establiren molts punts dotats de vegetació.

A causa d'aquest esdevenir històric, la ciutat té un gran nombre de parcs i jardins de què pot presumir. Aquestes zones verdes, a més d'embellir València, es converteixen en punt de trobada i lloc d'oci. Sovint, els parcs s'utilitzen com un emplaçament singular per a nombroses activitats lúdiques com ara fires del llibre, fires artesanes, gastronòmiques, esdeveniments musicals i festivals de qualsevol tipus. Al seu torn, en molts d'aquests espais, hi ha instal·lacions esportives, biblioteques, espais d'exposició i centres de majors i de discapacitats.

A més, una propietat que identifica el cap i casal i l'àrea metropolitana és que hi ha diversos jardins històrics, jardins de col·lecció (Jardí Botànic) i parcs urbans, tant públics com privats. La superfície dedicada a aquests espais verds és variable. Hi ha grans parcs com el parc metropolità del Jardí del Túria (pulmó verd de la ciutat que aprofita el vell llit del riu); parcs de barri amb una superfície molt més reduïda, com pot ser el parc de Benicalap; eixamplaments de carrers, places, placetes apartades, interior d'illes de cases, racons imprevistos, etc.

A causa d'aquest gran nombre d'espais verds es podria establir, d'una manera elemental, una divisió dels jardins de la ciutat en quatre tipus principals:



# 1. INTRODUCCIÓ

---

## Els jardins històrics

Els que tenen un lloc reconegut en la història de la ciutat, i que així són considerats (el Reial, Jardins de Monfort, etc.).

## Els jardins urbans (els més recents)

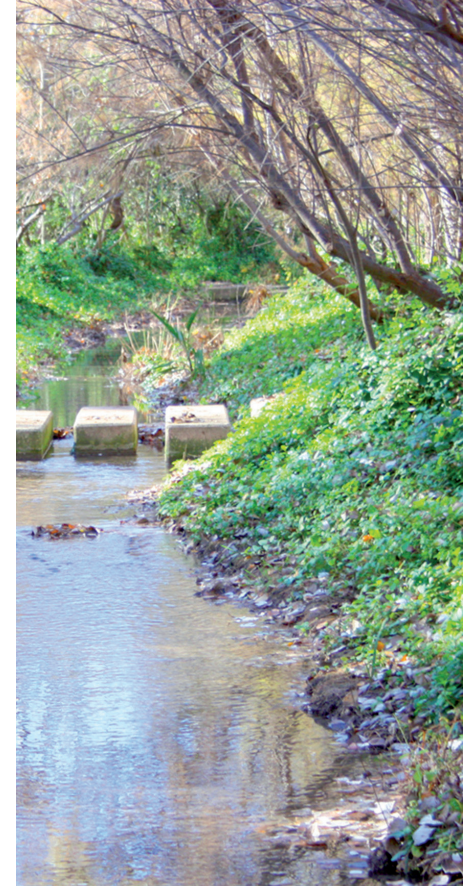
Els que han nascut per tota la ciutat aprofitant els espais guanyats entre les cases en anar creixent, com a pulmó per als veïns i zones de festa. Nascuts en els darrers deu o quinze anys (Jardí de Polifil i altres de més poca importància).

## Els parcs de barri

Els jardins sorgeixen a causa de la necessitat d'incloure espais verds a les noves zones com a conseqüència de l'expansió urbanística. Tothom coneix els que han sorgit per la ciutat, i no sols són jardins, sinó serveis integrals de barri, com la casa de la cultura, poliesportius, zones de jocs infantils i d'adults, etc. (parcs de Benicalap i d'Orriols).

## L'antic llit del Túria

Els jardins i serveis nascuts de la remodelació de l'antic llit després de l'entrada en servei del Pla Sud i el llit nou del riu, i en els quals hi ha espai per a una gamma enorme d'usos.<sup>1</sup>



Parc de la Rambleta. Passarel·la inaccessible

### 2.1 Disposició de la metodologia

Per al desenvolupament ordenat dels objectius del treball, s'ha seguit un protocol amb una sèrie ordenada de diferents punts. Tot seguit els anomenem i els descrivim breument.

**1. Anàlisi del problema.** Com en una gran part dels espais públics, el disseny apte per a tothom és una utopia. Ha calgut analitzar aquest aspecte relacionat amb l'accessibilitat.

**2. Objectius.** Desvelar i aclarir els punts conflictius principals dels espais estudiats.

**3. Recollida d'informació.** La compilació d'informació s'ha dut a terme mitjançant les eines següents:

- Internet
- Publicacions relacionades amb la discapacitat
- Normatives
- Cartografia
- Dades municipals (Ajuntament de València)
- Censos poblacionals (INE)

**4. Tria dels parcs o jardins.** Com que a la ciutat de València hi ha molts parcs i jardins, s'ha procedit a seleccionar-ne els més emblemàtics intentant que la distribució abaste diferents barris de la ciutat.

**5. Detecció d'elements problemàtics.** Mitjançant el boca-orella s'han localitzat una sèrie de punts crítics que, per a les persones sense cap tipus de problemàtica de mobilitat, poden passar desapercebuts, fins i tot per a especialistes i que, en determinades ocasions i circumstàncies, poden implicar una barrera o un problema per a certs perfils de discapacitat.

**6. Valoració de les necessitats.** Una vegada obtinguda la informació sobre els punts crítics, s'han analitzat les necessitats i s'ha procedit a planificar el treball de camp.

**7. Inspecció visual i recopilació d'imatges.** S'han recorregut els parcs i jardins tot insistint en les observacions descrites pels usuaris i en el reconeixement general de cada zona. Al mateix temps s'han fotografiat aquestes deficiències.

**8. Anàlisi del problema i descripció personalitzada dels parcs.** Després de recopilar les dades, es va procedir a analitzar i descriure els problemes observats en els espais d'una manera individualitzada.

**9. Valoració.** Una vegada feta l'anàlisi de l'espai, s'ha dut a terme una valoració enfrontant diferents tipus de discapacitats amb entorn, accessos, paviments, jardineria i mobilitat. D'aquesta manera se'n podran extraure conclusions referides a la funcionalitat del parc en una discapacitat determinada.

## 2. METODOLOGIA

---

**10. Conclusions.** Per a finalitzar s'anomenen, de manera general, les deficiències detectades i els aspectes més rellevants en els quals cal insistir per a millorar-ne l'accessibilitat.



Jardí del Túria. Excessiva pendent

### 2.2 Recopilació d'informació

L'objectiu principal del treball és localitzar tots els problemes i les necessitats que van sorgint mentre s'intenta gaudir de l'entorn i observar, mitjançant aquesta pràctica, com es desenvolupen les persones discapacitades en l'entorn del jardí.

El que s'ha aconseguit amb les visites és valorar els voltants, les entrades i, el que és més important a nivell d'ús, els itineraris interiors.

En primer lloc s'han analitzat els voltants tot insistint en les comunicacions, per metro-tramvia, autobús urbà o vehicle particular. El motiu resideix en el fet que hi ha usuaris amb mobilitat reduïda que necessiten, en alguns dels seus desplaçaments als parcs, qualsevol d'aquests tipus de transport. L'anàlisi es va fer sobre les parades i els itineraris que condueixen al parc, i el que és molt important, en relació a les places d'aparcament reservades per a persones amb discapacitats (nombre, ubicació, accessibilitat, etc.).

En segon lloc, una vegada se'n van analitzar els voltants, es va procedir a valorar les diferents entrades tenint en compte el nombre i la ubicació, si es consideren entrades principals o secundàries, l'existència d'informació i en quin format, i finalment, quines eren accessibles i quines no, i el motiu.

Ara bé, atès que el propòsit principal del treball és l'interior del parc, ha sigut l'objecte d'avaluació amb més minuciositat. Dins d'aquests espais, els itineraris de vianants, les zones de descans, el mobiliari urbà, els jocs infantils, les rampes i les escales, han sigut tractats amb més atenció.

El treball de camp fet ha comptat amb la col·laboració de la COCEMFE-CV i ONCE, que han proporcionat tota l'ajuda necessària, facilitant el contacte amb persones amb graus de discapacitat diferents.

### 2.3 Valoració de necessitats de les persones amb mobilitat reduïda

L'heterogeneïtat de les diferents limitacions dels actors implicats en la realització del treball ha generat una sèrie de dificultats a l'hora de proposar solucions que afavorisquen a tots i no perjudiquen a ningú. L'entorn accessible serà llavors la suma dels entorns accessibles per a cadascun d'aquests ciutadans. Així doncs, les múltiples discapacitats donen una visió global per a les propostes de solucions aportades amb posterioritat.

Pel motiu exposat anteriorment i perquè la comprensió siga, a priori, més senzilla, s'han pres com a referència les variables utilitzades per la publicació *Manual per a un entorn accessible* (Reial Patronat sobre Discapacitat, 2005), la qual

diferencia tres grups de persones amb deficiències. Els dos primers s'han subdividit en dues limitacions més, les quals engloben cadascuna de les dificultats. Tot seguit hi ha les que es poden trobar als jardins:

#### 2.3.1 Persones amb discapacitat física

**Ambulants:** aquelles que realitzen moviments amb dificultat, ja siga amb l'ajuda d'aparells ortopèdics o sense. Les dificultats poden ser de desplaçament o d'ús (obrir i tancar portes).

**Usuaris de cadires de rodes:** necessiten una cadira de rodes per a dur a terme les seues activitats, ja siga de manera autònoma o amb ajuda de terceres persones. Les dificultats poden ser de desplaçament (superar desnivells) i d'ús (incompatibilitat entre la cadira de rodes i altres elements de mobiliari).

#### 2.3.2 Persones amb discapacitat sensorial

Tenen dificultats de percepció a causa de les capacitats sensibles, principalment auditives i visuals:

**a) Amb deficiència visual:** troben limitada l'autonomia, sobretot per les dificultats de desplaçament (problemes per a detectar objectes) i d'ús (limitacions per a obtenir informació).



## 2. METODOLOGIA

---

**b) Amb deficiència auditiva:** el problema principal és el de la comunicació, que genera també problemes de desplaçament (captació de senyals acústics) i d'ús (dificultats de relació amb les altres persones).

### 2.3.3 Persones amb discapacitat psíquica o mental

Problemes de persones amb discapacitat en l'entorn urbà:

- Identificació d'espais i objectes.
- Desorientació per causa de l'escassa, nul·la o mala senyalització.
- Manca de panells orientatius amb icones com a mètode de comunicació alternatiu al llenguatge escrit.

La col·locació d'objectes cridaners, com poden ser escultures, fonts, rètols lluminosos, paviments, arbres, jocs, etc., poden ajudar aquest col·lectiu a orientar-se dins d'aquests espais. També cal ressenyar que les malalties de les persones majors com la demència senil i l'Alzheimer troben en aquests objectes un gran suport per a poder orientar-se amb més facilitat.

### 2.4 Característiques específiques de l'accessibilitat dels parcs

Una de les característiques principals que s'ha d'atendre, a l'hora de plantejar l'accessibilitat en un espai natural, és que

resulta completament desigual a la de l'entorn urbà. El motiu és que està totalment condicionada pels agents biòtics que l'envolten. L'inconvenient principal és que tant els itineraris del parc, com les seues infraestructures i el mobiliari adaptat estan exposats a un determinat nombre d'aquests agents (erosió, degradació climàtica, éssers humans i les seues interaccions, etcètera), que, com a conseqüència, provoquen una degradació més ràpida.

A continuació, anomenem com a patró, una sèrie de barres puntuals difícils d'eliminar:

- Rases menudes o graons
- Arrels que afloren a la superfície
- Aflorament de roques
- Solcs i canals de drenatge que travessen els camins
- Branques dels arbres que envaeixen lateralment els itineraris de vianants

Tots els exemples exigeixen un manteniment important i continu, ja que, a banda de les característiques pròpies de la superfície, el dany tendeix a maximitzar-se per les condicions biòtiques de l'entorn natural.

Així doncs, a més del disseny, hi ha un altre factor essencial per a garantir l'accessibilitat d'un espai lliure, que és el manteniment.

Per a garantir l'eficàcia del disseny, de les adequacions dutes a terme i el valor estètic d'aquests espais, és impres-

cindible que el projecte incloga i especifique el manteniment que s'hi ha de dur a terme, la periodicitat i el cost, incloses les tasques que afecten directament el caràcter adaptat de l'espai, tot garantint la continuïtat dels criteris d'accessibilitat amb què va ser dissenyat:

- Retalls i podes
- Reparacions i reposició de maquetes, rètols, mobiliari, paviments, etc.
- Pintures
- Embornals, arquetes, registres, escocells, etc.
- Reasfaltatge

### 2.5 Normativa i legislació

Quant a aspectes d'accessibilitat, la normativa és molt extensa, ja que coexisteix la normativa estatal, autonòmica i municipal. Totes les actuacions fetes en el treball han sigut dutes a terme seguint les legislacions següents en matèria d'accessibilitat:

- Llei 1/1998, de 5 de maig, de la Generalitat Valenciana, d'accessibilitat i supressió de barreres arquitectòniques, urbanístiques i de la comunicació

- Decret 39/2004, de 5 de març, del Consell de la Generalitat, pel qual es desplega la Llei 1/1998, de 5 de

maig, de la Generalitat, en matèria d'accessibilitat en l'edificació de pública concurrència i en el medi urbà. Conselleria d'Infraestructures i Transport, Conselleria de Territori i Habitatge

- ORDE, de 9 de juny de 2004, de la Conselleria de Territori i Habitatge, per la qual es desenvolupa el Decret 39/2004, de 5 de març, del Consell de la Generalitat, en matèria d'accessibilitat en el medi urbà

- UNE 170001-1. «Accessibilitat global. Criteris per a facilitar l'accessibilitat a l'entorn. Part 1: Requisits DALCO». Comitè tècnic AEN/CTN 170, 2001

- UNE 170001-2: «Accessibilitat global. Criteris per a facilitar l'accessibilitat a l'entorn. Part 2: Sistema de gestió de l'accessibilitat global». Comitè tècnic AEN/CTN 170, 2001

- UNE 41500 IN. «Accessibilitat en l'edificació i l'urbanisme. Criteris generals»

- UNE 41510. «Accessibilitat en l'urbanisme», abril del 2001

- Ordenança municipal de parcs i jardins, novembre del 2002

- ORDENANÇA d'accessibilitat en el medi urbà del municipi de València. Aprovada en el ple el 27 d'octubre del 2006

**Para seguir leyendo haga click aquí**